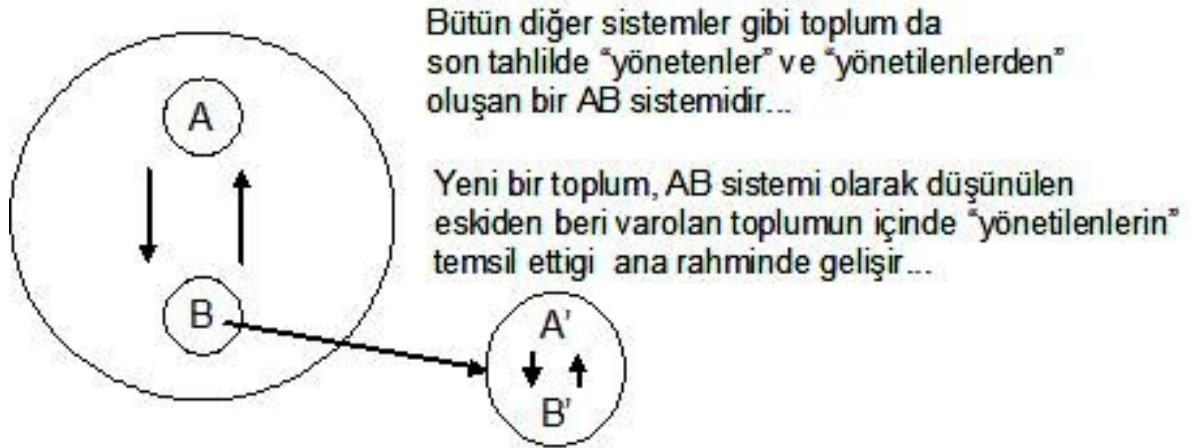

„YENİ“NİN „ESKİ“NİN İÇİNDEN ÇIKIP GELME SÜRECİNİN, YANI DEVRİMİN VE „JAKOBEN DEVRİMCİLİĞİN“ DİYALEKTİĞİ... (2)

Münir Aktolga
Nisan 2019

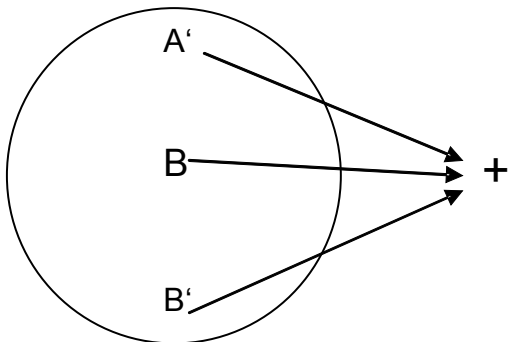

Peki, Şekilde A'B' olarak gösterilen „yeni“nin, „eskinin“içinden çıkıp gelme süreci olarak anlaşılması gereken „devrim“ nasıl gerçekleşir?..

Evet “devrim”, yani toplumsal düzeyde çocuğun (yeni bir toplumun) doğması olayı “eskinin” (AB) içinden “yeninin” (A'B') çıkıp gelmesi olayıdır, bu açık; ama bu süreç öyle hemen bir anda olup bitiveren basit bir olay değildir! Bu arada, bir koalisyon etkinliği olarak anlaşılması gereken o devrimci geçiş dönemine damgasını vuran iki önemli sürecin daha altının çizilmesi gerekir.

1- Eski toplumun içinde anne rolünü oynayan “yönetilenlerle” (Şek. B) onun içinden çıkıp gelen “yeni” toplumun unsurları (Şek. A'B') arasındaki ilişki (yani anne B ile çocuk A'B' arasındaki ilişki),

2- eğer söz konusu olan bir AB sistemi olarak feodal toplumun içinden kapitalist toplumun (A'B') çıkıp gelmesi olayı ise, bu durumda feodal toplumun bağrında ortaya çıkan „Kent“ toplumunun iç yapısını oluşturan unsurların kendi arasındaki ilişki (Şekilde A' olarak gösterilen protokapitalist unsurlarla, B' olarak gösterilen işçi sınıfının öncülleri arasındaki ilişki)...

Geçiş döneminin devrimci KOALİSYONU: A'+B'+B
Burada “burjuva devrimi” deyince bundan anlaşılması gereken, koalisyonun içindeki bir unsur olarak burjuvazinin -şekilde A'- önderliğinde gerçekleşecek, yeni bir üretim ilişkisini hedef alan yeni bir sistemdir. Bunun dışındaki bütün diğer “devrim” anlayışları yeni bir üretim ilişkisine dayanmadıkları için eski sistemin içinde kalan, en fazla onu tersine çevirme potansiyeline sahip radikal -JAKOBEN- öneriler olmaktan öteye geçemezler...

Kolayca anlaşılacağı gibi, eskiye ait dinamiklerle “yeniye” ait güçlerin henüz daha tam olarak birbirinden ayrılmadığı, yani doğum sürecinin devam ettiği geçiş döneminde -bu arada sürecin fiilen devrimci bir koalisyon tarafından yönetildiğini unutmayalım- evet süreç doğası gereği objektif bir hedef olarak sistemin egemenlerine karşı, onları altetme yönünde gelişmektedir; ama bu, aynı zamanda, koalisyonu oluşturan unsurların herbirinin farklı programları olduğu gerçeğini değiştirmez. „Düşmanımın düşmanı dostumdur“ anlayışıyla belirli bir ittifak içinde yürünürken aynı zamanda herkesin kendi hesabı da vardır.

Örneğin, “eski” toplumun içindeki bir dinamik olan “yönetilenler” (Şek.B) „devrim“ deyince bundan aynı toplumsal DNA'lara¹ sahip oldukları mevcut sistemin „yönetenlerini“ (Şekilde A olarak ifade edilen egemen sınıfı -feodalleri-) altederek sistemi adeta tersine çevirip onların yerine kendilerinin geçmesini anlarken, yeni toplumun unsurları olan burjuvalar ve işçiler de -Şekilde A' ve B'- süreç içinde gene kendi duruşlarından kaynaklanan farklı „devrim“ anlayışlarına sahip olurlar. Onlar da, son tahlilde kendilerinin egemen unsur olarak yer alacağı bir sistemi inşa etme hayaliyle mücadelenin içinde yer almaktadır... Burjuva ve işçi sınıfı devrimciliklerinin çıkış noktası da budur. Bu açıdan biz, geçiş dönemini kimyasal bir reaksiyonda „aktifleşmiş kompleks“ olarak ifade edilen bir tür toplumsal devrimci KOALİSYON olarak tanımlıyoruz...

Şimdi isterseniz önce tipik bir burjuva devrimi olarak „Fransız İhtilali“ni, sonra da 1917'nin “işçi sınıfı devrimini” ele alarak bu süreç oralarda nasıl gelişmiş onu anlamaya çalışalım!.. Önce Fransız İhtilali²:

Kral ve soyluların durumu açık, bunlar sistemin egemenleri konumundalar. Diğer aktörler ise, bunların karşısında yer alan devrimci koalisyonun unsurları olarak köylüler -serfler- ve de feodal sistemin içinde Kent toplumundan palazlanıp gelen burjuvalar ve işçiler...

„Jirondenler“ olarak tanımlanan büyük burjuvalar daha çok „liberal“ yani ağır basan kendi kontrolleri altında bir burjuva devrimini hayal ediyorlar. Ama bunların sayıları öyle fazla değil, yani mevcut sistemin güçleriyle başederek devleti ele geçirecek bir kitle destekleri yok. İşte bu noktada burjuvazinin daha alt kademelerini temsil eden küçük burjuva radikalleri olarak Jakobenler devreye girerek diyorlardı ki, „devrim denilen olay öyle oturduğun yerden kendiliğinden gerçekleşecek bir şey değildir. Feodal sistemin güçlerine karşı koyarak onları saf dışı bırakıp devleti ele geçirebilmek için örgütlü militan bir güce ihtiyaç bulunmaktadır“. Bu ise, o dönemin gerçekliği içinde ancak „baldırıçıplaklar“ („Sankülotlar“) olarak ifade edilen geniş emekçi kitleleri olabilirdi. Bunlar, kırsal alanlardan kentlere göç ederek kentlerin varoşlarına yığılmış, işçi olma sürecinin henüz daha başlangıcındaki geniş emekçi-halk kitlelerinden oluşuyordu...

¹ Toplumsal DNA'lardan kasıt toplumsal yaşam bilgileri anlamına gelen „kültürdür“...

² Bu konuda iki kitap: „Devrim Çağı“ 1789-1848 Eric Hobsbawm... ve „1789 Fransız Devrimi İkinci Kitap, Fransa'da 1793 Jakoben Devrimi Robespierre Jakobenizm ve Terör Rejimi“, Muhammet Emin ruhi

1789'da bir simge olarak Bastil'in düşüşüyle birlikte başlayan „devrim“ böyle bir devrimdi. 1789'un devrimci koalisyonu da aynı şeye karşı olanların birlikteliği olarak böyle oluşmuştu... 1791'in o ilk anayasası falan da hep bu zeminde ortaya çıkıyordu.

Jirondenler, yani büyük burjuvalar devrimin hedefleri kendi koydukları çizginin ötesine taşmadığı müddetçe „baldırıçıplaklarla“ ve onları yöneten Jakobenlerle ittifaka karşı değildiler. Ama, bir süre sonra örgütlü bir kitleye dayanan Jakobenlerle bu burjuvaların arası açılmaya başladı...

jakoben kanat için başka alternatif yoktu, sorun devrimin „bekası“ sorunu haline gelmişti; o, „baldırıçıplaklarla“ birlikte ya bir „halk devrimi“ olarak yola devam edilecekti, ya da eski sistemin güçlerine teslim olunacaktı. Çünkü, Franda'da gelişen devrimin kendileri için de bir tehlike olacağını gören Avrupa'nın öteki feodal devletleri Fransız soylularına arka çıkmaya, onlarla kolkola hareket etmeye başlamışlardı. Fransa dört bir yandan kuşatılmıştı. Eğer devrimi ayakta tutan örgütlü güç olarak „baldırıçıplaklarla“ birlikte hareket edilmezse her şey bir anda yok olmaya doğru gidebilirdi... Hem sonra zaten devrim bir avuç zengini daha da zenginleştirmek için yapılmamıştı ki!.. Bu arada devleti ele geçiren Jakobenler, o bir avuç burjuvayı bir yana iterek -çoğunu da giyotine göndererek- devrimin „halk devrimi“ yolunda ilerlemesinin yolunu açmaya çalıştılar...

Bu türden gerekçelerle ve olaylarla yörüngesi değişen burjuva devrimci hareket giderekten Jakoben kanadın önderliğinde popülist bir „halk devrimi“ haline dönüşmeye başlamıştı... Devleti ele geçiren Robespierre'nin önderliğindeki radikaller, pozitivist felsefenin de etkisiyle, bir toplum mühendisliği harikası olarak yukardan aşağıya doğru yeni bir toplum yaratmaya çalıştılar. İşi o kadar ileri götürmüşlerdi ki, büyük çoğunluğu Katolik olan Fransa'da Hristiyanlığı bile yasaklayarak, kiliseleri kapatmaya, ardından da „en hakiki mürsid bilimdir“ diyerek bilime dayalı yeni bir „doğa dini“ icat edip herkesi bu dine bağlanmaya zorluyorlardı... Karşı mı çıkıyordun, anında devrim mahkemeleri çalışmaya başlıyor ve gideceğin yer giyotin oluyordu!..

Sonuç? Her taşın altında karşı devrimci -komplocu- aramaya başlayan, önüne geleni giyotine gönderen Jakobenler sonra adım adım kendi sonlarını da hazırlarlar. En yakın arkadaşı Danton'u „artık normalleşme zamanı geldi“ dediği için giyotine gönderen Robespierre'in kendisi de üç ay sonra giyotine gider... Sıra ne zaman bize gelecek endişesi içine giren en yakın arkadaşları apar topar onu da giyotine yollayarak içine girilen kaosa son vermeye çalışırlar...

Şimdi, olaya bugünden, kitapların içinden baktığımız zaman bütün o Jakoben önerilerin hepsinin de çok güzel şeyler olduğunu, bunların Jirondenlerin başlangıçtaki o burjuva devrimi programından çok daha ileri talepler olduğunu görürüz (Örneğin, o ilk anayasada sadece mülk sahiplerine seçme ve seçilme hakkı tanınmışken, daha sonra Jakobenler bunu herkes için doğal bir hak haline getirirler...) Ama sadece bu da değil, işsizlik yardımıyla bir çok diğer sosyal haklara kadar bunlar hep Jakoben „halk devrimi“ anlayışının içinde yer alan ve yukardan aşağıya doğru hayata geçirilmeye çalışılan radikal taleplerdir.

Ama mesele -devrim olayı- sadece bu değildir işte! Değildir çünkü devrim denilen şey öyle örgütlü bir gücün popülist bir dalga yaratarak önce devleti ele geçirmesi, sonra da devlet gücünü kullanarak yukardan aşağıya doğru „yeni, ideal bir toplum“ yaratması olayı değildir!.. Toplular ancak belirli üretim süreçleri -ilişkileri- içinde aşağıdan yukarıya doğru „kültür“ adı verilen belirli yaşam bilgileri üreterek gelişirler... Eski üretim ilişkilerinin içinde doğan yeni üretim ilişkileri de aynı şekilde adım adım yeni bir kültür -yani yeni yaşam bilgileri- geliştirerek eski kabukların kırılmasının maddi temellerini oluştururlar.

Gelelim şimdi 1917'nin işçi sınıfı devrimine ve jakobenizmine!..

Tabi şimdi 1917 deyince bizim aklımıza hemen Ekim Devrimi, yani „işçi sınıfı devrimi“ geliyor. Ama aslında bir de 1917 Ekim'ine giden süreç var. 1905'in burjuva devrimi olayı var. Sonra da Lenin'in „İki Taktik“inde Meşeviklerle olan tartışmalar esnasında geliştirdiği „sürekli-kesintisiz devrim“ anlayışı var. Buna göre, artık işçi sınıfı burjuvazinin devrimci görevlerini de üstlenerek burjuva devrimi programını da kendisi gerçekleştirmek, „kesintisiz“ bir devrim anlayışı içinde sosyalist devrime doğru ilerlemek zorundaydı. Menşevikler, işçi sınıfının görevini burjuva devrimini destekleyerek onu daha ilerilere doğru itelemek olarak tanımlarken, Lenin'in önderliğindeki Bolşevikler, Jakoben bir anlayışla, buna gerek olmadığını (bunun işçi sınıfı devrimine ihanet olacağını), işçi sınıfının görevinin devleti ele geçirerek yukardan aşağıya doğru burjuva devrimi programını gerçekleştirirken, aynı zamanda, kesintisiz bir şekilde bir toplum mühendisliği faaliyeti olarak sosyalist devrimi de gerçekleştirmek olduğunu söylüyorlardı. Ve de nitekim savaşın elverdiği koşullarda³ bunu başardılar da... Sonuç ortada!..

Lafı hiç uzatmadan önce şu gerçeğin altını bir çizelim: Evet, teorik olarak o zaman haklı olan Bolşevikler değil Menşeviklerdi (ama tıpkı Fransız Jakobenleri gibi burada da savaştan dolayı „bekayı“ öne çıkararak mücadeleyi kazanan Bolşevikler olmuştur. Zaten daha sonra devrimin artık emperyalist zincirin „zayıf halkalarında“ gerçekleşebileceğine yönelik Leninist devrim anlayışı da bu ortamın-savaşın ürünü olur⁴...)

Evet, Fransız İhtilali sürecinde Jakobenler ne ise (bir Robespierre, bir Danton, Marat vb. ne iseler) Rusya'da Lenin, Stalin ve diğer Bolşevikler de bunların işçi sınıfı devrimcileri olarak Jakoben kopyası idiler⁵. Bu anlamda Jakobenizm sadece Fransız Devrimi'ne özgü bir olay olmayıp belirli bir „devrim anlayışını“ ifade etmektedir. Pozitivist-popülist bir devrim anlayışını. Jakoben devrimciler devrim olayını bir toplum mühendisliği faaliyeti olarak gördükleri için, devrim

³ 1917 Devrimi aslında savaşın bir çocuğudur. Eğer I. Dünya Savaşı olmasaydı bu mümkün değildi. Bu tabi ayrı bir inceleme konusu olduğu için bu çalışmanın çerçevesi içinde bu konuyu buraya daha fazla taşımıyorum...

⁴ Bu konu, „Hatıralar, Nereden Başlamıştık Nerelere Gitti İşin Ucu, 68'den Bu Yana İdeolojik Teorik Bir Arkeoloji Çalışması“, adlı kitabımda geniş olarak ele alınmıştır, isteyen buraya bakabilir...

⁵ Bunlar bize hiç öğretilmedi... Fransız İhtilali'ni bile doğru dürüst öğrenme fırsatımız olmamıştı bizim! Birinci kuşak İttihatçı Jöntürkler çeviriler yaparak önümüze direkt olarak Marksizmin-Leninizmin „klasiklerini“ koymuşlar ve bizde „solculuğun“ popülizmle-pozitivizmle karışık bir tür jakoben devrimcilik olarak gelişmesinin yolunu açmışlardır. Bunları hep kitabımda anlattım, isteyen bakabilir... (Bir yanda başarılı bir sosyalist devrim ve onun lideri Lenin, öte yanda ise onun „hainler“ olareak suçladığı Menşevikler!.. Kim takardı artık o Menşevikleri falan... Lenin ne demişe onu hap gibi yutmak düşüyordu bize!..

deyince onlar bundan iki aşamalı bir geçişi anlıyorlardı. Birinci aşamada „politik bir devrimle“ devlet ele geçirilecek, ikinci aşamada da devlet gücü kullanılarak yukardan aşağıya doğru bir toplum mühendisliği faaliyetiyle yeni bir toplum, yeni bir insan yaratılacaktı...

Ne o (!) hemen aklınıza bizim İttihatçı Jöntürkler mi geldiler! Yanılmıyorsunuz! Evet, bizim Jakobenlerimiz de onlardır. Ama sadece onlar mı? O geleneğin takipçisi Kemalistler'den tutun da ikinci kuşak Jöntürk-İttihatçılığı olarak gelişen bizdeki bütün o „solcu“ akımlara kadar bunların hepsi de aynı Jakoben gelenekten beslenirler... Amaç hep aynıdır. Örgütlü bir güç oluşturarak önce devleti ele geçirmek, sonra da yukardan aşağıya doğru yeni bir toplum yaratmak...

Peki hepsi bu kadar mı?..

Türkiye toplumunun tarihsel evrimi deyince önce şöyle bir soluk alacaksınız! Çünkü;

1- burada işler ne öyle Fransa'daki gibi belirli bir sürecin içinde onun devamı-uzantısı olarak gelişmiştir, ne de Rusya'da olduğu gibi... Burada Jakoben devrimcilik, bizim toplumsal DNA' larımızda „tarihsel devrimcilik“-fetihçilik olarak kayıt altında olan geleneğin „devleti kurtarma“ amacıyla metamorfoza uğrayarak „Batılılaşma“ hedefine yönelmesiyle bir tür „Beyaztürk“ jakobenizmi olarak gelişir⁶...

2- ki bu da, aynı zamanda bir „kültür ihtilali“ süreci olarak toplumda yarattığı reaksiyondan kaynaklanan (ve şimdilerde sahnede olan) yeni tipten bir „Siyah Türk“ Jakoben devrimciliğinin ortaya çıkmasına neden olmuştur... Yukardan aşağıya tarihsel devrimci toplumsal genleri modernize edip yeniden aktif hale getirmeyle ortaya çıkan „Beyaztürk“ jakoben devrimciliği kendi diyalektik inkarı olarak aşağıdan yukarıya bir Anadolu kapitalizminin gelişmesine yol açarken, sonra bu da günümüze damgasını vuran bir „beka“ sorunuyla birlikte kendine özgü bir radikal-jakoben bir yola sapmıştır...

Sonuç mu? Sonuç şu; devrim denilen olay öyle, „ilk aşamada“ önce bir şekilde iktidarı almak, „sonra da devlet gücünü kullanarak“ yukardan aşağıya doğru bir tür toplum mühendisliği faaliyetiyle yeni bir toplum-kültür yaratmak faaliyeti değildir! Devrim, eskinin içinden yeninin çıkması olayıdır ki, bu da her ülkede hem o ülkenin iç dinamiklerinin gelişmesine, hem de içinde yaşanan sürecin dış dinamikleriyle olan etkileşimlere bağlı olarak farklı biçimlerde ortaya çıkar ve gelişir...

⁶ Bu konuyu daha önce ayrıntılı olarak ele almıştık. „Osmanlı'dan Bu Yana Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Diyalektiği“ http://www.aktolga.de/essays_turk.html